

Zinātnes Vestnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

20 (124)

1996. gada 23. decembris

**Priecīgus Ziemassvētkus un laimīgu
Jauno gadu!
Spēku, veiksmi, izturību, veselību!**

SADARBĪBAS LĪGUMS AR RĪGAS LATVIEŠU BIEDRĪBU

10. decembrī Rīgas Latviešu biedrības nama Zelta zālē kārtējā, 10. «Letonikas» sēde sākās ar sadarbības līguma parakstīšanu starp Latvijas Zinātņu akadēmiju un Rīgas Latviešu biedrību. Pēteris Pētersons, kurš parakstīja līgumu no Latviešu biedrības puses, izteica gandarījumu, ka Latvijas Zinātņu akadēmija arvien biežāk iegriežas (vai atgriežas) savā šūpulī, jo par vienu no tās priekštecēm atzītā Zinātnības (Zinību) komisija (1869), kas 1932. gadā pārtapa par Zinātņu komiteju. Dažādi LZA pasākumi, to skaitā «Letonikas» sēdes, notiek Rīgas Latviešu biedrībā un nu kā vaiņagojums — šis sadarbības līgums.

Pēc līguma parakstīšanas un ziedu pasniegšanas tika sumināts pirmais Friča Brīvzemnieka balvas laureāts folklorists Jānis Rozenbergs, kurš saviem darba kolēģiem un nedaudzajiem klātesošajiem nolasīja referātu «Fričis Brīvzemnieks — folkloras materiālu vākšanas ekspedīciju darba aizsācējs Latvijā».

Sajā sakarībā dažas domas, kas dzirdētas pasākuma kuluāros. Vai šī akadēmijas un Rīgas Latviešu biedrības sēde nav novēlota vismaz par mēnesi? Kā zināms, Fr. Brīvzemnieks dzimis 1. novembrī un visi 150. jubilejas atzīmēšanas pasākumi jau sen garām, ieskaitot to, kas notika Latvijas Zinātņu akadēmijas lielajā zālē un kuru kuplīnāja lieliski gan «jaunākās strāvas», gan

tradicionālie folkloras ansambļi. Starp citu, arī šīs sēdes programmā («Z.V.» nr. 18) tādi bija pieteikti. Protams, par Fr. Brīvzemnieku var runāt jebkurā laikā, tikai tad ne vairs ar tik vispārīgu sēdes nosaukumu kā «Fričim Brīvzemniekam — 150», bet akcentējot to jauno, līdz šim vēl nepabeikto, kas varētu piesaistīt klausītājus. Piemērs tam bija J. Stradiņa referāts, kurš neierobežojās nosauktās tēmas «Fričis Brīvzemnieks — viens no pirmajiem latviešu populārzinātniskās un tulkojumu grāmatniecības pamatlicējiem» ietvaros, bet parādīja arī Brīvzemnieka mazāk cildinātās puses — Krievzemē skolojies un strādājis, viņš atradās stiprā slavo, ilu ietekmē un, būdams skolu inspektors, Latvijā realizēja pārkrievušanas politiku. No diviem dzirnāknem — vācu un krievu, viņam tas otrs šķita mīkstāks, latviešu tautu saudzējošāks. Maz runāts par šo pretrunu — starp Brīvzemnieka algas darbu un sirds darbu, aplūkots vienīgi otrais, bet «kompleksa pieeja» padara mums šodien Brīvzemnieku gan cilvēciski interesantāku, gan parāda laikmeta sarežģītumu. Ja, organizējot 10. «Letonikas» sēdi, vairāk būtu afišēta iespēja uzzināt ko jaunu, būtu arī vairāk klausītāju, citādi var vēl domāt, ka «letoniķi» savu sēžu kvantitatīvi vērtē augstāk par kvalitatīvi.

Z. K.

ZVIEDRIJAS VĒSTNIEKA VIZĪTE LZA

Turpinot iepriekšējā Zviedrijas Karalistes vēstnieka Latvijā prof. A. Adāla aizsākto politiku, 1996. gada 12. decembrī Latvijas Zinātņu akadēmijā viesojās pašreizējais Zviedrijas vēstnieks Latvijā V. E. H. O. Magnusons.

Prof. J. Stradiņš, vēstnieka kungu iepazīstināja ar LZA vēsturi un pārveides procesiem, prof. I. Knēts izskaidroja zinātnes finansēšanas sistēmu Latvijā un stāstīja par sadarbību augstskolu līmenī TEMPUS u. c. programmu ietvaros, prof. E. Grēns iepazīstināja viesi ar LU Biomedicīnisko pētījumu un studiju centra ilglaicīgo un auglīgo sadarbību ar Karolīnskās Institūtu Zviedrijā, Dr. G. Andrušaitis runāja par jau pirms četriem gadiem aizsākto Rīgas jūras līča projektu un fisko izstrādāto Baltijas jūras projektu ar vairākiem apakšprojektiem, kurā piedalās trīs Baltijas valstis un paredzēta arī Ziemeļvalstu piedalīšanās, LZA Starptautiskās daļas vadītāja Dr. D. Šveica pastāstīja par LZA starptautiskās darbības vrzieniem un uzdevumiem.

Tikšanās reizē bija klāt arī Dr. K. Draviņa, kas uzturas Latvijā 3 mēnešus divpusējā LZA un Karolīnskās Zviedrijas Zinātņu akadēmijas apmaiņas līguma ietvaros. Dr. Draviņa ir Lundas Universitātes Logopēdijas un foniatrijas departamenta logopēde. Viņas vizītes galvenais uzdevums ir sadarbībā ar NRC «Vaivari» un Latvijas Medicīnas akadēmiju (prof. J. Vēfra) izstrādāt mācību programmu logopēdijā un apmācīt Centra darbiniekus jaunu ārstniecības metožu ieviešanā.

A. SKRĪVELE

VENTSPILS STARPTAUTISKAIS RADIOASTRONOMIJAS CENTRS CEĻĀ UZ EIROPAS STANDARTIEM

Pateicoties Latvijas Zinātņu akadēmijas veiktajam divus gadus garajam sagatavošanas darbam, Latvijas Zinātnes padomes atbalstam un Izglītības un zinātnes ministrijas aktīvai rīcībai, ar Ministru kabineta 1996. g. 24. aprīļa rīkojumu nr. 131 nodibināta valsts zinātniskā bezpeļņas organizācija sabiedrība ar ierobežotu atbildību «Ventspils Starptautiskais Radioastronomijas centrs» (turpmāk Centrs), kas 1996. gada 26. jūnijā pierēģistrēts Latvijas Republikas uzņēmumu reģistrā. Šis zinātniskās iestādes rašanās un darbības uzsākšana uz kādreizējās PSRS armijas Kosmisko sakaru centra rīcībā bijušo 32 m un 16 m pilnīgi grozāmo parabolisko antenu bāzes ir īpaši nestandarta gadījums Latvijas zinātnes praksē, gan attiecībā uz Centra tapšanas vēsturi un laiku, gan attiecībā uz tā juridisko statusu un iespējām, ko dod ceļā uz lielākā Eiropā un astotā lielākā pasaulē 32 metru centimetru viļņu diapazona spoguļantena kā kosmisko zinātņu, tā arī jaunākās tehnoloģijas un izglītības atbilstībai valstī. Ne tikai vadošie Eiropas radioastronomi un kosmisko pētījumu centri, bet arī vairāki Dānijas un Zviedrijas eksperti, kuri 1992. gadā izvērtēja zinātnes līmeni Latvijā un Igaunijā, uzskata, ka Ventspils 32 m antena ir ja ne vienīgais, tad viens no nedaudziem eksperimentālās tehnikas objektiem Baltijā, kas jau tuvākā nākotnē varētu reāli iekļauties kā līdztiesīgs partneris Eiropas sadarbībā, šinī gadījumā fundamentālo un lietīško (tai skaitā komerciālo) kosmisko programmu realizēšanā, visticamāk Eiropas Ļoti garas bāzes interferometra (LGBI) sistēmas ietvaros.

Ventspils antenu konversija par radioteleskopiem kopš šīs idejas realizācijas pirmsākumiem 1993. gada beigās bijusi un joprojām ir ārkārtīgi sarežģīts process, ar daudziem objektīvi eksistējošiem pretrunīgiem nosacījumiem. Neskatoties uz to, atrisinājums, nosakot, ka Centra antenu darbības atjaunošana un zinātniskās ekspluatācijas nodrošināšana veicama starptautiskās zinātniski tehniskās kooperācijas ietvaros, un, nodibinot Centru kā patstāvīgu valsts statūtsabiedrību, kas pilntiesīgi pārstāv Latvijas pusī starptautiskās sadarbības realizēšanā. 1996. gada 12. februārī Stokholmā tika parakstīts pirmais starptautiskās sadarbības līgums starp Latvijas Zinātņu akadēmiju, Zviedrijas Karalisko Zinātņu akadēmiju un Krievijas Federācijas zinātnisko firmu «Kosmion» par Ventspils antenu darbības atjaunošanu zinātnes vajadzībām. Tas ir sava veida jumta līgums un Centra darbības uzsākšanas starptautiskais garants. Vienošanās mērķu sasniegšanai tika izveidota Zinātniskā

konsultatīvā padome, kuras pirmā sanāksme notika Rīgā, Ventspilī un Centra atrašanās vietā Irbenē no šā gada 11. līdz 13. novembrim.

Sanāksmes stipri piesātinātās darba kārtības galvenie jautājumi bija Centra speciālistu ziņojumi par 32 m antenas izpēti, kustību un vadības atjaunošanas rezultātiem, antenas pārbaudes novērojumu demonstrējumi, Latvijas puses priekšlikumu apspriešana par antenas tehnisko iespēju pilnveidošanu un pirmo zinātnisko novērojumu programmu realizēšanu. Vispusīgo diskusiju, dažādo viedokļu un plašās informācijas apmaiņas rezultātā tapa reāls, uz sadarbības partneru pašreizējām iespējām balstīts Centra tālākās darbības prioritāžu saraksts, kā arī radās iespēja izdarīt pamatofotus secinājums gan par mūsu varēšanu, gan par Ventspils 32 m antenas vietu un lomu Latvijas un Baltijas zinātnē tuvākajā nākotnē un Eiropas zinātnē nedaudz tālākā nākotnē.

Centra starptautiskais statuss, tā rīcībā esošās 32 m antenas ģeogrāfiskais izvietojums, tās kustību un vadības sistēmas darbības atjaunošana un divus gadus ilgo pētījumu galvenais secinājums, ka antenas tehniskie parametri atbilst starptautiskajiem standartiem, tas viss piešķir šīs antenas konversijas projektam reģionālu nozīmi Baltijas un Baltijas jūras ietvaros. Tāpēc Centra darbības uzsākšanas zinātniskais un tautsaimnieciskais nozīmīgums vērtējams nevis no tūlītēja šodienas patēriņa izdevīguma viedokļa, bet no tā, vai Centrs tiek veidots kā konkurētspējīgs starptautiskajā darbā (arī zinātniskā darbā) dalīšanās tirgū ilgām periodam un vispār Latvijas un Baltijas valstu zinātnē gatavojoties integrēties ES struktūrās. Pirmo stūrakmeni šādai pieejai ielika Centra nodibināšana valdības līmenī. Tas pārliecināja esošos un turpmākos ārzemju partnerus, ka Latvijas valsts interese par zinātņu uz Ventspils antenu bāzes ir nopietna un ilglaicīga. Otra būtiska iezīme — konkrētu sadarbības partneru meklējumi tika uzsākti tieši Ziemeļeiropas valstīs, un tā nav nejaušība, ka Zviedrijas Karaliskā Zinātņu akadēmija šobrīd ir galvenais starptautiskās sadarbības balsts (sadarbības realizētāji — Čalmera tehniskā augstskola un Onsala Kosmiskā observatorija). Uzsākti kontakti ar Metsahovi Radioastronomisko observatoriju (Somija) un kosmisko novērojumu centriem Kirunā (Zviedrija), Tromsē un Svalbardē (Norvēģija), lai apgūtu pieredzi, kā arī salīdzinoši nelielas valstis var sekmīgi darboties kosmisko pētījumu jomā.

Viens no pārsteigumiem sanāksmē bija mūsu vīstuvāko kaimiņu Igaunijas un Lietuvas astronomu necerētā atsaucība un atvērtība sadarbības meklējumiem uz Centra antenu bāzes, sevišķi no Tiraveres astrofizikas observatorijas direktora profesora Tonu Vika puses. Lai arī sakarā ar komandējumu uz ASV sanāksmē nevarēja piedalīties profesors Vitauts Štraizis no Teorētiskās fizikas un astronomijas institūta Viļņā, telefonsarunā viņš novēlēja panākumus sanāksmes darbā, piebilstot, ka viņam jau ir padomā konkrētas sadarbības priekšlikumi, izmantojot Centra antenas. Panākta trīspusēja vienošanās tikties nākošā gada janvārī, lai no Irbenes meklētu Baltijai kopēju taciņu kosmisko pētījumu virzienā.

Viennozīmīgu atbalstu Centra antenu saglabāšanai zinātnē ir izteikušas faktiski visas Rietumeiropas lielākās radioastronomiskās observatorijas un kosmisko pētījumu centri tiešā veidā vai ar sarptautisku zinātnisko organizāciju starpniecību jau 1994. gada sākumā, t. i., periodā, kad izšķīrās antenu likvidēšanas vai saglabāšanas jautājums. To vidū, kas jau toreiz paredzēja iespēju papildināt LGBI saimi ar Centra 32 m antenu, bija Eiropas kosmiskā aģentūra (European Space Agency, Netherland), Maksa Planka Radioastronomijas institūts (Max-Planck Institut for Radioastronomy, Germany), Onsala Kosmiskā observatorija (Onsala Space Observatory, Sweden), Eiropas LGBI darbību koordinējošais institūts (Joint Institut for VLBI in Europe, JIVE), Radiozinātņu starptautiskā savienība (International Union of Radio Sciences, URSI) un citas. Vēlāk vairāki šo iestāžu un organizāciju eksperti apstiprināja šādu iespēju uz vietas Irbenē, iepazīstoties ar 32 m antenu un dodot augstu novērtējumu antenas konstrukciju un mehānisko sistēmu stāvoklim.

Konkrētu sadarbības partneru meklējumu sākuma stadijā galvenā uzmanība tika pievērsta Zviedrijai — sadarbībai ar Zviedrijas Karalisko Zinātņu akadēmiju, Čalmera tehnisko augstskolu un Onsala Kosmisko observatoriju, kuras 20 m antena piedalās regulāros novērojumos Eiropas LGBI programmas ietvaros un kuras direktors profesors Rojs Būts ir viens no LGBI līdzpriekšsēdētājiem. Gandrīz divu gadu ilgā savstarpējo konsultāciju un iespēju noskaidrošanas un saskaņošanas periodā izkristalizējies sekojošs savstarpējo pienākumu sadalījums pirmā noslēgtā sadarbības līguma ietvaros. Pirmkārt, ārzemju partneru galvenajos pienākumos

(Turpinājums 2. lpp.)

VENTSPILS STARPTAUTISKAIS RADIOASTRONOMIJAS CENTRS...

(Turpinājums no 1. lpp.)

Ietilpst pirmā zinātnisko novērošanas programmu izstrādne, antenu nokomplektēšana ar informāciju uztverošo, reģistrējošo un pirmapstrādājošo aparātu, antenu tehnikas pilnveidošana, Latvijas zinātnieku un tehniskā personāla apmācīšanas beigu fāze darbam ĻGBI sistēmā un tālākas sadarbības veicināšana ar pasaules radioastronomijas observatorijām. Otrkārt, Latvijas puses uzdevums ir atjaunot antenu darbību, nodrošināt to zinātniski tehnisko ekspluatāciju un tai nepieciešamo infrastruktūru un administratīvi saimniecisko vadību. Šāds pienākumu sadalījums arī finansiāli vērtējams kā izdevīgs Latvijas pusei, jo nepieciešamo investīciju apjomu attiecībā pušu saistību izpildei ir apmēram 6:1 Latvijas labā.

Zviedrijas nopietno ieinteresētību sadarbībā apstiprina arī tāds fakts, ka kopš 1995./96. finanšu gada Centrs saņem Zviedrijas Karaliskās Zinātņu akadēmijas grantu «32 m antenas vadības sistēmas uzlabošana un tehnisko speciālistu sagatavošana» (vidēji 15 tūkst. Ls gadā). Pateicoties šim grantam, Onsalas Kosmiskajā observatorijā stažējās pirmie divi Centra jaunie speciālisti, detalizētu RT-32 tehniskā sfāvokļa izpēti un Irbenes infrastruktūras pārbaudi veica prof. J. Ponsonbijs (Džordžbenkas Radioastronomiskā observatorija, Anglija) un eksperts K. Andersons (Onsalas Kosmiskā observatorija). Tika saņemts pirmais iekārtu sūtījums (tai skaitā divi 150 MHz Pentium tipa datoru komplekti). Diemžēl infrastruktūras nesakārtotība Irbenē neļāva pilnībā izmantot grantā paredzētos līdzekļus attiecībā uz aparātūras piegādēm. Pēc mūsu lūguma pagarināta šo līdzekļu izmantošanas iespēja uz vienu gadu. 1996./97. finanšu gadā minētā grantā izdalīti 150 000 SEK.

Jebkuras ārzemju investīcijas prasā zināmas garantijas no Latvijas puses, un investīcijas zinātniskā objektā nav

izņēmums, kaut arī ieguldījuma izdevīguma kritērijs vairs nav sagaidāma peļņa, bet zinātniskās produkcijas (šīnī gadījumā kosmiskās informācijas) vērtība. Mūsu ārzemju partnerus galvenokārt interesēja divas lietas. Pirmkārt, vai Centra rīcībā jau šobrīd ir pietiekošas kvalifikācijas zinātniski tehniskie speciālisti un organizatori, kuri spējīgi nodrošināt Latvijas puses saistību izpildi un tālād ārzemnieku investīto iekārtu un aparātūras pilnvērtīgu izmantošanu un darbību. Otrkārt, vai Latvijas valdība gatava dot minimālu finansiālo, bet pilnvērtīgu juridisko atbalstu Centra ilglaicīgai darbībai. Šā gada aprīlī tika pieņemts attiecīgs Ministru kabineta rīkojums par Centra dibināšanu. Pēc tā patiešām bija jūtams kontakts ar ārzemju partneriem, ka saņemta pietiekoši cerīga atbilde uz otro jautājumu. Ārzemju partneru reakcija un pirmās atsauksmes par redzēto un dzirdēto šā gada novembra sanāksmē RTgā un Irbenē dod pilnas tiesības secināt, ka arī pirmais jautājums noņemts no dienas kārtības. Nevar vēlreiz neapminēt jau agrāk Toruņas (Polija) vasaras skolas radioastronomijā laikā dzirdēto secinājumu no Maksa Planka Radioastronomijas institūta direktora profesora R. Viljebinska (šī institūta rīcībā ir pašreiz lielākais pasaulē 100 metru garais radioteleskops). Ja jau mēs esot tikuši galā ar krievu armijas atstāto antenas piedziņas un vadības sistēmu, tad nopietni jāpadomā par tās nomaiņu ar modernāku. Esmu pārliecināts, ka šāda tipa atbildes ir (vai arī nav) saņemusi daudzi šobrīd Latvijā, kuri nodarbojas ar tehnisko iekārtu un sistēmu modernizāciju. Sākumā varētu likties paradoksāla prasība — savest kārtībā un apgūt kaut ko, lai to pēc tam likvidētu. Bet savā būtībā tā ir dziļi loģiska un pilnīgi saprotama no potenciālo investoru puses. Mūsu sociālisma sistēmā apgūtā saimniekošanas griba un māka tiek pamatoti apšaubīta, tāpēc arī jānoliek eksāmens, lai

saņemtu vērtējumu — tas ir ļoti labi (ka jūs gribat un varat), bet nekam neder (tas, kas ir jūsu rīcībā).

Un tomēr tie, kuri 1994. gada 22. jūlijā ķērās pie, toreiz likās, neiespējamā realizēšanas, emocionāli vispatīkamāko vērtējumu saņēma no bijušā «klases biedra» kādreizējā sociālisma skolā. Krievijas Zinātņu akadēmijas radioastronomijas padomes šobrīd viens no vadošiem antenu ekspertiem un Astrokosmiskā centra direktora vietnieks doktors Vjačeslavs Slišs tik tiešām bija neviltoji pārsteigts, ieraugot Irbenes antenu darbībā. Un, kā viņš izteicās, tā atrodoties nebūt ne sliktākā stāvoklī, kā tās darbojošās «māsas» Krievijā. Bet foreiz, 1994. gada aprīlī sarunās par Ventspils antenu tālāko likteni, Krievijas puses kategoriska prasība bija tikai divpusēja Krievijas—Latvijas sadarbība, pie tam ar noteikumu, ka antenas paliek Krievijas īpašums. Šādas nostājas arguments — Latvijas puse nekad viena nespēs apgūt šīs antenas, kur nu vēl atjaunot to darbību. Kopā ar šo pārliecību iespaidīgā delegācija, profams, aizveda no Irbenes arī visus antenu rasējumus, shēmas un darbības aprakstus.

Nav šaubu, ka kosmosa plašumi ļaus Centram apliecināt savu varēšanu visā pilnībā. tomēr, lai pie tā ķertos, vēlreiz jāatgriežas uz Zemes un jāatrisina, cerēsim, pēdējā principiālā Centra problēma — jāsvaid kārtībā antenu būves un Irbenes infrastruktūra. Daršim visu iespējamo, lai tā iestrāde, kas jau veikta investīciju piesaistei šim mērķim, mūs līdz pavasarim novestu pie pozitīva rezultāta.

Profams, kā jebkurš, arī Centrs būtu bezgala priecīgs par, teiksim, Ziemassvētku vai Lieldienu dāvanu no valdības puses. Bet mūsu paaudze vēl tika mācīta tā, ka jāpasakās par jebkuru — kā saņemtu, tā arī nesaņemtu (tā tad neiespējamo) dāvanu. To arī darām!

E. BERVALDS

LZA STARPTAUTISKĀ SADARBĪBA AR ĀRZEMJU ZINĀTNISKAJĀM INSTITŪCIJĀM

LZA ir parakstījusi 21 sadarbības līgumu un/vai memorandumu [pēc sfāvokļa uz 01.01.1997.] ar dažādu valstu radnieciskām zinātniskām organizācijām. Šo līgumu darbību parasti limitē ekvivalentās apmaiņas kvotas, kas jāsaprot kā noteikts laika periods gadā, kādā notiek savstarpējā zinātnieku apmaiņa.

1996. gada 3. decembrī LZA Prezidijs ir apstiprinājis «Noteikumus un kārtību», kādā pretendenti var iesniegt pieteikumus, lai veiktu zinātniski pētniecisko darbu šo līgumu ietvaros.

NOTEIKUMI

par piedalīšanos starptautiskajās zinātniskās apmaiņas programmās LZA divpusējo līgumu ietvaros

1. LZA parakstītie divpusējie zinātniskās sadarbības līgumi ir viena no iespējām, kā atbalstīt Latvijas zinātniekus, lai varētu iepazīties ar ārzemju partneru darbību, ar jaunāko tehnoloģiju, veidotu kopīgas zinātnisko pētījumu programmas un veiktu kopīgu zinātnisku darbu.

2. Prioritāte zinātniskās apmaiņas braucieniem kvotas ietvaros tiek dota LZA akadēmiķiem un korespondētāji-locekļiem, turklāt bez savas kandidatūras izvirzīšanas LZA locekļi var rekomendēt zinātniekus no Latvijas zinātniskām iestādēm, augstskolām un citām organizācijām par abām līguma pusēm interesējošām tēmām.

3. Nepieciešams, lai kandidātam būtu sadarbības partneris kādā no zinātniskām iestādēm valstī, kurā LZA ir līguma partneris.

4. Kārtība, kādā notiek pieteikšanās, norādīta 1. pielikumā.

Kad apmaiņas pretendents saņemis apstiprinājumu dalībai apmaiņas programmā, tad vismaz 14 dienas pirms izbraukšanas viņam jāpārskaita LZA zinātnisko apmaiņu fondā (reķina Nr. 001609748, kods 310101149 AS Unibanka Vecrīgas filiāle) naudas summa, ar kuru var nodrošināt ārzemju zinātnieka uzturēšanos Latvijā apmaiņas līguma ietvaros tikpat ilgu laiku, cik ilgā komandējumā dodas pretendents.

5. Tie LZA noslēgtie divpusējie līgumi, kuros paredzēta apmaiņas kvota, nosaka, ka starpvalstu transporta izdevumus sedz izbraucējs, bet uzturēšanās un dienas naudu, kā arī zinātniskās programmas nodrošināšanu garantē uzņēmējpusē.

6. Pēc atgriešanās no apmaiņas brauciena tās dalībnieks

— 10 dienu laikā iesniedz LZA Starptautiskajā daļā informāciju, atbilstoši 2. pielikumam;

— darba rezultātus atkārtībā no to nozīmīguma ieteicams publicēt «LZA Vēstīsi», «Zinātnes Vēstnesī» vai citā zinātniskā izdevumā kā rakstu, hroniku vai īsu ziņojumu.

7. Ārzemju zinātnieku uzņemšanas programmu apmaiņas kvotu ietvaros sastāda LZA Starptautiskā daļa, saskaņojot ar uzņēmējpusi — attiecīgo Latvijas zinātnisko iestādi.

8. Ārzemju zinātnieku uzņemšanas programmu un izdevumu tāmi apstiprina LZA prezidents.

1. pielikums

Kārtība

apmaiņas kandidātu apstiprināšanai un pieteikšanai LZA divpusējo zinātniskās sadarbības līgumu kvotu ietvaros

1) Apmaiņas kandidāts noteiktajā termiņā iesniedz LZA prezidentam adresētu pieteikumu Starptautiskajā daļā. Tiem kandidātiem, kuri nav LZA locekļi, iesniegumam jāpievieno atbilstošās nozares LZA locekļa rekomendācija.

2) LZA attiecīgā nodaļa izvērtē apmaiņas kandidāta tēmas zinātnisko pusi un dod savu slēdzienu, kuru paraksta nodaļas priekšsēdētājs.

3) Nodaļas slēdzienu apstiprina Prezidijs.

4) Starptautiskā daļa veic visu organizatorisko darbu un kārtu nepieciešamās formalitātes.

2. pielikums

Īsa informācija

par LZA zinātniskās apmaiņas brauciena rezultātiem

1. LZA apmaiņas līgums ar
2. Vārds, uzvārds
3. Tītuls, amats
4. Darba vieta
5. Vizītes mērķis
6. Zinātniskā tēma
7. Vizītes laiks un vieta
8. Iestādes nosaukums
9. Kontaktpersonas
10. Īsa anofācija (1—3 lpp. pielikumā)
11. Secinājumi un ieteikumi

AICINA PIETEIKTIES

Pieteikties uz zinātniskās apmaiņas braucieniem 1997. gadam var saskaņā ar šajā avīzes numurā publicētajiem «Noteikumiem par piedalīšanos starptautiskajās zinātniskās apmaiņas programmās LZA divpusējo līgumu ietvaros» un kārtību, kuri paredz, ka pieteikums jāadresē LZA prezidentam, pēc tam tas tiek izskatīts atbilstošajā LZA nodaļā un pozitīva vērtējuma gadījumā tiek iesniegts Prezidijam apstiprināšanai.

Tā kā LZA nevar izdalīt speciālus līdzekļus, lai īstenotu savstarpējās apmaiņas programmas, LZA Prezidijs aicina potenciālos apmaiņas dalībniekus meklēt iespējas un plānot finanšu līdzekļus, lai nodrošinātu ārvalstu kolēģu pretvīzišu izdevumu segšanu atbilstoši Noteikumiem.

Lūdzam adresēt Jūsu iesniegumus LZA Starptautiskajā daļā līdz 1997. gada 1. martam.

Pāpildus informāciju par līgumiem un atbilstošajām kvotām, kā arī par LZA sadarbību ar starptautiskajām organizācijām var saņemt LZA Starptautiskajā daļā. Telefons 7227391 vai 7223922.

LZA DIVPUSĒJIE SADARBĪBAS LĪGUMI

Nr. p. k.	Organizācija	Dokumenta nosaukums	Kad parakstīts	Ir spēkā līdz	Apmaiņas kvota
1.	BULGĀRIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	29.03.1996.	bezterm.	12 nedēļas
2.	BRITU AKADEMIJA	līgums	04.27.1993.	31.03.97.	3 mēneši
3.	ČEHIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	12.08.1994.	bezterm.	8 nedēļas
4.	EIROPAS ZINĀTŅU UN MĀKSLAS AKADEMIJA	līgums	27.06.1991.	bezterm.	—
5.	FRANCIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	memor.	22.03.1994.	bezterm.	—
6.	IGAUNIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	12.11.1991.	bezterm.	50 dienas
7.	IZRAELAS ZIN. UN TEHNOL. MINISTRIJA	memor.	23.01.1992.	bezterm.	—
8.	KANĀDAS KARALISKĀ BIEDRĪBA	memor.	26.07.1996.	bezterm.	—
9.	KRIEVIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	01.11.1994.	bezterm.	30 dienas
10.	LIETUVAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	12.11.1991.	bezterm.	50 dienas
11.	LONDONAS KARALISKĀ BIEDRĪBA	Eiropas zinātnisko apmaiņu programmas (ESEP) ietvaros	26.09.1994.	bezterm.	Līdzsvara summa 5000 angļu mārciņas
12.	NORVĒGIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	24.04.1991.	bezterm.	12 nedēļas
13.	POLIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	18.12.1990.	bezterm.	50 dienas
14.	SLOVĀKIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	16.12.1993.	16.12.1999.	3 nedēļas
15.	SLOVENIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	memor.	07.12.1993.	bezterm.	pēc vienoš.
16.	SOMIJAS AKADEMIJA	memor.	12.08.1993.	bezterm.	—
17.	TEKSASAS UNIVERSITĀTE	līgums	14.01.1993.	31.12.1997.	—
18.	UNGĀRIJAS ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	16.06.1994.	bezterm.	12 nedēļas
19.	ZIEMEĻKAROLĪNAS UNIVERSITĀTE	līgums	15.12.1992.	31.12.1997.	—
20.	ZVIEDRIJAS KARALISKĀ ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	16.03.1992.	31.12.1997.	12 nedēļas
21.	ZVIEDRIJAS KARALISKĀ HUMANITĀRO ZINĀTŅU AKADEMIJA	līgums	11.04.1996.	31.12.1998.	4 nedēļas

LATVIJAS ZINĀTNES PADOMĒ

Pielikums
LZP ZSKK 1996. gada 31. jūlija
lēmumam

LZP STARPTAUTISKO PASĀKUMU FINANSEJUMS 1996. GADĀ* (9. pielikums)

Nr. p. k.	Organizācija	Projekta nosaukums, izpildītāji	Finansējums pieprasītais Ls	piešķirtais Ls
3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs				
7.	Latvijas Onkoloģijas centrs	ESO (Eiropas Onkoloģijas skolas) seminārs «Cancer Clinical Trials» (09.—12.10.96., Grieķija). I. Jaunalksne	300	240
8.	LU Cietvielu fizikas institūts	Starptautiskā konference «Excitonic Processes in Condensed Matter EXCON'96» (14.—17.08.96., Vācija). B. Bērziņa	150	110
9.	A. Kirhenšteina Mikrobioloģijas un virusoloģijas institūts	Cilvēku Vīrusu Institūta ikgadējais simpozījs (07.—13.09.96., ASV). M. Murovska	375 USD	210
10.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	Konference XVIIth European Colloquium on Heterocyclic Chemistry (06.—09.10.96., Vācija). V. Lūsis	350 DM	130
11.	RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte	8th International Congress on Deterioration and Conservation of Stone (30.09.—04.10.96., Berlīne). I. Viņiņa	400 USD	220
12.	RTU Ķīmijas tehnoloģijas fakultāte	8th International Congress on Deterioration and Conservation of Stone (30.09.—04.10.96., Berlīne). L. Krāģe	400 USD	220
13.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	24th Symposium of the European Peptide Society (08.—13.09.96., Edindurga). L. Poļevaja	250 GBP	150
4. Starptautiskā sadarbība				
1.	LU Matemātikas un informātikas institūts	City universitātes apmeklējums European Science Exchange programmas granta ietvaros (07.—18.10.96., Londona). J. Viķsna	350 USD	195
2.	Latvijas Koksnes ķīmijas institūts; Latvijas Zinātnes padome	22d Session of the Senior Advisers to Economic Commission for Europe Governments on Science and Technology (25.—27.09.96., Ženēva). U. Viesturs	520	480

Pielikums
LZP ZSKK 1996. gada 30. septembra
lēmumam

(10. pielikums)

1. Dalības maksa starptautiskās konferencēs				
1.	Literatūras, folkloras un mākslas institūts	Dalības maksa Starptautiskā etnomuzikologu biedrībā European Seminar in Ethnomusicology (ESEM) Z. Sneibe	50 DEM	20
2.	RTU	Dalības maksa Eiropas Starptautiskās izglītības asociācijā (EAIE). M. Sņķere	245 NLG	80
2. Starptautisko konferenču organizēšana				
1.	LU Bioloģijas fakultāte	Starptautiskas darba apspriedes par tēmu «Bioloģijas izglītības restrukturēšana Latvijas Universitātē» organizēšana (07.—10.10.96.). I. Muižnieks	180	100
2.	LU Latvijas vēstures institūts	Eiropas Arheologu asociācijas kongress (25.—29.09.96., Rīga). I. Graudonis	300 (papildus)	300
3.	LZA	Latvijas—Vācijas seminārs par sadarbību zinātnē un tehnikā (14.—15.10.96., Rīga). I. Ekmanis	500	300
3. Piedalīšanās starptautiskās konferencēs				
1.	LU Cietvielu fizikas institūts	ASV Materiālu pētīšanas biedrības 1996. gada rudens konference (02.—06.12.96., Bostona, ASV). J. Kotomins	365 USD	200
2.	Filozofijas un socioloģijas institūts	Starptautiska konference «The Third International Conference of Ethics and Environmental Policies: The New Europe, Transformation and Environmental Issues» (26.—28.09.96., Slovākija). D. Bormane	120	80
3.	Kodolpētniecības centrs	9. Starptautiskā konference «Capture gamma-ray spectroscopy and related topics» (08.—12.10.96., Ungārija). P. Prokofjevs	225	225
4.	Literatūras, folkloras un mākslas institūts	Starptautiskā konference «Folk Song and Music as the Carrier of Identity and the Object of Cultural Exchange» (17.—20.10.96., Igaunija). Z. Sneibe	200 USD	110
5.	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	AgENG-MADRID-96 — International Conference on Agricultural Engineering (23.—26.09.96., Spānija). G. Moskvins	350	240
6.	Latvijas Lauksaimniecības universitāte	ICAME-96 — International Conference of Agricultural Machinery Engineering (12.—15.11.96., Koreja). G. Moskvins	480	— (1996. g. 2 konferences jau sponsorētas)
7.	Valsts Dobeles dārzkopības selekcijas un izmēģinājumu stacija	EUCARPIA Symposium on Fruit Breeding and Genetics (01.—06.09.96., Anglija). L. Ikase	500	200
8.	RTU Elektronisko materiālu un tehnoloģiju institūts	Starptautiskā konference «Radiācija un veselība» (03.—07.11.96., Izraēla). J. Dehtjars	500 USD	275
9.	LU Ķīmiskās fizikas institūts	ASV Materiālu pētīšanas biedrība 1996. gada rudens konference (02.—6.12.96., Bostona, ASV). B. Zapols	365 USD	200
10.	Latvijas Organiskās sintēzes institūts	UNESCO starptautiskā skola «Strategies in Drug Design and Development» (06.—12.10.96., Bulgārija). I. Reine	150	150
11.	Latvijas Kardioloģijas institūts	Asociācija «Heart Friends around the World» zinātniskā sanāksme (18.—19.10.96., Itālija). V. Dzērve	250 USD	140
12.	Latviešu valodas institūts	4. Starptautiskais terminoloģijas kongress (22.08.—01.09.96., Vīne—Budapešta). V. Skujiņa	200+135	335
13.	LZA	NATO konference par nekristalisku pusvadītāju izmantošanu optoelektronikā (15.—17.10.96., Kišineva). A. Siliņš	300 USD	165
14.	RTU Būvniecības fakultāte	Ziemeļvalstu apvienotā konference par pulvera tehnoloģiju (13.—14.11.96., Kopenhāgena). V. Mironovs	150	150
15.	RTU	EAIE Starptautiskā konference par starptautiskās izglītības savietojamību (05.—07.12.96., Budapešta). M. Sņķere	600 NLG	195

PAR EMERITĒTIEM ZINĀTNIĒKIEM

Zinātņu akadēmijas Arodorganizāciju padome, Tsfnodama ZA Arodorganizāciju 22. marča konference pieņemtos priekšlikumus ar IZM noslēgtā Līguma ietvaros, piedāvā sabiedrības vērtējumam minētās konferences lēmuma 1.4. «Par pensijas apmēru zinātņu doktoriem» izpildes variantu.

Projekts

NOLIKUMS PAR EMERITĒTĀ ZINĀTNIĒKA NOSAUKUMA PIEŠĶIRŠANU

Mērķis:

- 1) atbalstīt zinātniekus, kas Latvijai veļtījuši savu darba mūžu;
- 2) ieinteresēt jaunatni pievērsties zinātnēi Latvijas valstī.

I. Vispārīgie noteikumi

1. Emeritētā zinātnieka nosaukumu piešķir Latvijas zinātņu doktoriem pēc aiziešanas pensijā.
2. Emeritētājam zinātniekam tiek palielināta pensija atkarībā no zinātniskā darba stāža pēc zinātniskā grāda iegūšanas, kas tiek maksāta papildus pensijai un netiek aplikta ar nodokļiem. Pensijas pieaugums sedzams no zinātnes darbinieku sociālajam nodrošinājumam paredzētajiem finansu līdzekļiem.
3. Emeritētājam zinātniekam ir tiesības piedalīties zinātniskajā, pedagoģiskajā un organizatoriskajā darbā, nesāņemot par to atlīdzību.
4. Emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu zinātņu doktoram ierosina viņa pēdējā (zinātniskā) darba vieta, lēmumu par emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu pieņem Valsts emeritēto zinātnieku padome (sk. Nolikumu par valsts emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu, LR MK 7.XI.1995. noteikumi nr. 328).
5. Pretendēt uz emeritētā zinātnieka nosaukumu var visi Latvijas valstī nostrificētie zinātņu doktori.

II. Emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanas kārtība un kritēriji

6. Tiesības izvirzīt pretendentu emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanai ir Latvijas Zinātņu akadēmijai, Latvijas Lauksaimniecības un meža zinātņu akadēmijai, valsts akreditēto augstskolu un zinātnisko iestāžu padomēm, domēm, senājiem. Lēmumu par izvirzīšanu emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanai pieņem ar balsu vairākumu, aizklāti balsojot. Par pieņemto lēmumu tiek informēts pretendents.
7. Emeritētā zinātnieka nosaukuma pretendents vai institūcija, kas viņu ieteikusi, iesniedz Valsts emeritēto zinātnieku padomei šādus dokumentus:
 - 7.1. institūcijas lēmumu (ar ieteikumu);
 - 7.2. pretendenta biogrāfiju (curriculum vitae) uz vienas lapas;
 - 7.3. pretendenta zinātnisko darbu sarakstu;
 - 7.4. izrakstu no pretendenta darba grāmatniņas par laiku pēc zinātniskā grāda iegūšanas vai citus dokumentus, kas pierāda Latvijā iegūto zinātniskā darba stāžu).
8. Emeritētā zinātnieka nosaukuma pretendenta atbilstību vērtē pēc šādiem kritērijiem:
 - 8.1. zinātņu doktors vai habilitēts zinātņu doktors;
 - 8.2. Latvijā nostrādātie zinātniskā darba gadi pēc zinātniskā grāda iegūšanas (tai skaitā pirms nostrificēšanas).
9. Emeritēto zinātnieku dokumentu iesniegšanas termiņus Valsts emeritēto zinātnieku padome publicē laikrakstā «Zinātnes Vēstnesis» ne vēlāk kā divus mēnešus pirms noteiktā termiņa.
10. Pretendentus emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanai Valsts emeritēto zinātnieku padome izvēlas šādā kārtībā:
 - 10.1. vērtē pretendenta atbilstību šī nolikuma 8. p. minētajiem kritērijiem;
 - 10.2. pēc diskusijas aizklāti balso par pretendentu;
 - 10.3. piešķir emeritētā zinātnieka nosaukumu.
11. Par katru pilnu Latvijā nostrādātu zinātniskā darba gadu pēc zinātniskā grāda iegūšanas emeritētājam zinātniekam pensija tiek palielināta par 2% no viņam aprēķinātās pensijas.
12. Emeritētājam zinātniekam tiek izdota apliecība, tajā norādīts, par cik gadiem aprēķināms pensijas pieaugums. Apliecību izsniedz Latvijas Zinātņu akadēmija.
13. Ja nodarīts morāls vai materiāls kaitējums valsts interesēm, Ministru kabinets var atcelt lēmumu par emeritētā zinātnieka nosaukuma piešķiršanu.

1996. gada novembrī Sagatavojuši ZA AP

Jauna grāmata

- Šajos Ziemassvētkos uzdāvinī sev samierināšanos ar lietām, kuras tu nevari izmainīt.
- Uzņemies iniciatīvu pats. Negaidi, ka kāds cits gādās par Ziemassvētku prieku.
- Uzdāvinī šajos Ziemassvētkos kādam, kurš līcis tev vilnēs, piedošanu.
- Neļauj rupjam cilvēkam izpostīt tavu Ziemassvētku prieku.
- Atceries, ka vislielākā dāvana ir pilna māja ar cilvēkiem, kurus tu mīli.
- Atceries, ka miers virs zemes sākas ar mieru mūsu mājās un mūsu sirdīs.
- Aizmirsti problēmu, kuru nevari atrisināt. Izbaudi svētku laiku.
- Uzsmaidi policistiem, ugunsdzēsējiem un drošības sargiem. Pasaki viņiem paldies par to, ka viņi strādā svētkos.
- Uz nosarmojušas loga rūts ar pirkstu uzraksti «Vēlu prieku pasaulei».
- Ja tu slēp dāvanas, pieraksti, ko esi noslēpis un kur.
- Neaizmirsti, kā dzimšanas dienu mēs svinam. No H. Džeksona Brauna, Rozmarijas Braunas un Ketijas Pīlas «Mazās Ziemassvētku prieku grāmatas», Rīga, «Zinātne», 1996

